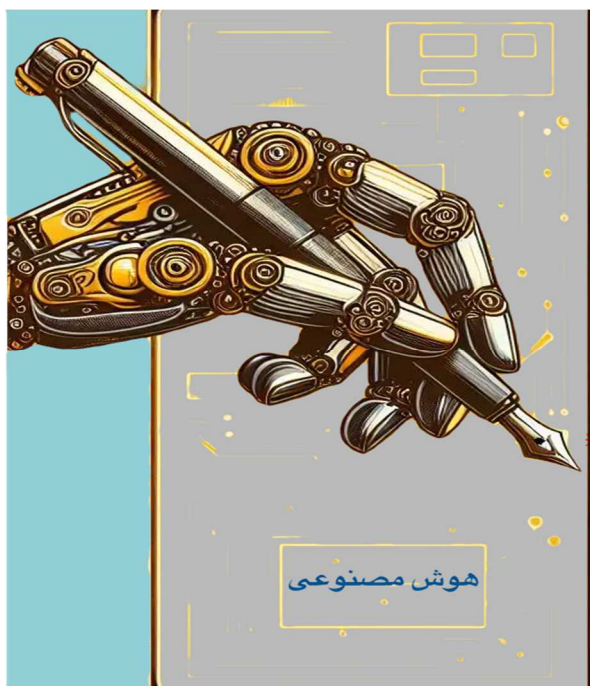

قلم و نوشتاری نوشتن: آیا هوش مصنوعی تهدیدی برای نویسندگان و هویت نوشتاری است؟

دکتر محمود بابائی

Mahmoud.babaie@gmail.com

چکیده: پیشرفت فناوری، ابزار نوشتن را از قلم به صفحه کلید و میکروفن، و اکنون به هوش مصنوعی سپرده است. این انتقال، نه تنها شیوه تولید محتوا، بلکه خود مفهوم نویسندگی و هویت نوشتاری را به پرسش گرفته است. در این نوشتار به بررسی این پرسش محوری می‌پردازیم که پیدایش «هوش مصنوعی» به عنوان یک «نویسنده» و

«تولید کننده محتوای متنی» چه تهدیدها و چه فرصتهایی را برای نویسندگان انسانی و کیفیت محتوا به همراه آورده است.

گذار از قلم به الگوریتم

قلم، هزاران سال سبیل ثبت رخدادها و اندیشه‌ها و الزام‌های زندگی روزانه بشر بود. کامپیوتر قلم را از دست بشر گرفت و به ابزارهایی سپرد که نه همچون قلم وضعیت پایداری دارند و نه به آن سادگی و همه‌جایی هستند. صفحه‌کلید، میکروفن، قلم نوری... این‌ها شده‌اند ابزار نوین و رایج نوشتن.

درست است که کسی اجباری به کنار گذاشتن قلم و با دست نوشتن نمی‌کند، و کسانی هستند که هنوز به قلم و «دست‌نویسی» وفادارند، اما جریان غالب و رو به پیش، این گمان را پدید می‌آورد که دیر نیست رسیدن زمانی که نوشتن با قلم تنها در حد نوستالژی، در خاطره‌ها بماند و به تاریخ پیوندد! چرا که سرعت تغییرات تکنولوژیک و ابزارهای آن به قدری سریع است که بسیاری از دستاوردها و آثار تولید شده در این حوزه به سرعت «قدیمی» شده و حالت «نوستالژیک» پیدا می‌کند (به یاد بیاورید پلتفرم چت متنی «یاهو»، وبلاگ‌نویسی، مسنجرهای ساده و...).

نکته اینجا است که باید ببینیم آیا انزوای تدریجی قلم و رواج روزافزون دیگر ابزارهای نوشتن، بر روی کیفیت و کمیت و گونه‌های نوشته تأثیر گذارده است یا خیر؟ این پرسشی است که دریافت پاسخ آن، نیازمند مطالعه‌ای گسترده و ژرف است. اما، رخداد دیگری که به شکل سراسیمه عرصه نوشتن را دستخوش دگرگونی کرده است، «رقیبی دست‌ساز» به نام هوش مصنوعی (Artificial Intelligence: AI) است. رقیبی که این چنین می‌نمایاند که «همه‌فن حریف» است و از پس تولید هر نوع نوشته‌ای که به او سفارش داده شود، برمی‌آید! اینجا است که بحث از تغییر «ابزار» (tool) به تغییر «فاعل» (agent) نوشتن کشیده می‌شود.

به تعبیر دیگر، ما وارد یک دوران عصر طلایی تولید متن شده‌ایم که امکان تولید متن همراه با جعل و تقلب زیاد است. چنین وانمود می‌شود یک هویت مصنوعی، جای نویسندگان را گرفته و با استفاده از ویژگی‌های نوشتاری گذشته و تقلید الگوی نوشتن، به بازتولید محتوا و متن مصنوعی می‌پردازد؛ سپس، با افتخار امضای خود را پای نوشته می‌گذارد «هوش مصنوعی...»!

هوش مصنوعی چگونه می نویسد؟ از یادگیری تا تولید

هوش مصنوعی به حوزه‌ای از علوم کامپیوتر گفته می‌شود که به ایجاد سیستم‌هایی می‌پردازد که می‌توانند وظایف هوش انسانی (مانند استدلال، یادگیری و حل مسئله) را انجام دهند. توانایی یادگیری و سازگاری، کلید اصلی کاربردهای گسترده هوش مصنوعی است.

مکانیسم یادگیری و تولید متن: هوش مصنوعی برای نوشتن، عمدتاً بر پایه «مدل‌های زبانی بزرگ» (LLM: Large language models) عمل می‌کند. فرآیند کار آن را می‌توان در دو مرحله کلی خلاصه کرد:

۱. آموزش (Training): مدل بر روی مجموعه‌ای عظیم و متنوع از متون شامل کتاب‌ها، مقالات، وبلاگ‌ها و گفتگوهای آنلاین آموزش داده می‌شود. هدف در این مرحله یادگیری الگوهای زبانی، ساختار جملات، سبک‌های مختلف نوشتاری و حتی مفاهیم انتزاعی مانند طنز یا اندوه است. این سیستم خواندن را آغاز می‌کند و به تدریج یاد می‌گیرد که:

- ساختار یک جمله خبری که توسط انسان نوشته می‌شود، چگونه است؛

- سبک نوشتاری گونه‌های متن چگونه است؛ مثلاً متنی که در یک‌یک روزنامه نوشته می‌شود با یک رمان عاشقانه چه تفاوتی دارد.

- مفاهیم پیچیده‌ای مانند طنز، اندوه، شادی، هیجان، مهربانی، خشم، و یا نوستالژی چگونه با کلمات بیان می‌شوند.

۲. استنتاج (inference): هنگامی که کاربر یک «پرسش» (prompt) وارد می‌کند، مدل با توجه به الگوهای آموخته‌شده، محتمل‌ترین کلمه بعدی را پیش‌بینی می‌کند. این فرآیند به صورت تکراری ادامه می‌یابد تا یک پاسخ کامل تولید شود. برای مثال، برای تکمیل جمله «هوا ابری است و...»، مدل ممکن است به ترتیب کلمات «باد»، «می‌وزد» و «باران می‌آید» را پیشنهاد دهد.

نکته کلیدی این است که هوش مصنوعی متون را «کپی» نمی‌کند، بلکه بر اساس الگوها، متنی «بازتولید» می‌کند. این همان نقطه قوت و ضعف بزرگ آن است: فقدان «فهم» واقعی. هوش مصنوعی یک ماشین آماری پیشرفته است که معنای واقعی کلمات مانند «سردی» یا «باران» را درک نمی‌کند و همین امر می‌تواند به بروز «خطا» (errors) یا «هذیان‌گویی» (hallucination) منجر شود.

الگوی تولید نوشته توسط هوش مصنوعی: هوش مصنوعی (مانند مدل‌های زبانی GPT) با تحلیل داده‌های آموزشی عظیم، الگوهای زبانی را یاد می‌گیرد و متن را بر اساس احتمال آماری کلمات و جملات تولید می‌کند. این فرآیند شامل پیش‌بینی کلمه بعدی در یک توالی و تنظیم خروجی بر اساس دستورات (prompt) است. خروجی معمولاً روان و گرامری درست است اما ممکن است فاقد عمق احساسی، خلاقیت بدیع یا زمینه‌های فرهنگی خاص باشد.

مثال: هوش مصنوعی چگونه «قصه‌سرایی» می‌کند؟

پلتفرم‌های هوش مصنوعی مانند مدل‌های زبانی GPT یا Grok برای تولید قصه از الگوهای زبانی آموخته شده از داده‌های عظیم (کتاب‌ها، داستان‌ها، و متون داستانی) استفاده می‌کند. فرآیند به صورت زیر است:

دریافت دستور (Prompt): هوش مصنوعی با دریافت یک دستور اولیه (مثلاً «یک قصه درباره اژدها بنویس») شروع می‌کند. این دستور تعیین‌کننده سبک، موضوع، و ساختار قصه است.

پیش‌بینی و تولید متن: مدل با استفاده از الگوهای آماری، کلمات و جملات بعدی را پیش‌بینی می‌کند. این کار، بر اساس احتمالاتی است که از داده‌های آموزشی آموخته شده، مثلاً چه نوع جملاتی معمولاً در یک قصه فانتزی می‌آیند.

ساختاردهی قصه: هوش مصنوعی سعی می‌کند عناصر داستانی مثل شخصیت‌ها، مکان، تعارض، و پایان را از الگوهای رایج داستان‌ها (مانند ساختار سه‌قسمتی: آغاز، میانه، پایان) تقلید کند. اما این ساختار اغلب کلیشه‌ای است، چون مدل به داده‌های قبلی وابسته است.

تطبیق با سبک و لحن: اگر دستور خاصی درباره لحن (مثلاً طنز یا تراژیک) داده شود، مدل سعی می‌کند واژگان و جمله‌بندی را با آن هماهنگ کند، اما ممکن است در عمق و اصالت محدودیت داشته باشد.

محدودیت‌ها: قصه‌های تولیدشده ممکن است فاقد خلاقیت بدیع، احساسات عمیق، یا جزئیات فرهنگی خاص باشند. همچنین، گاهی داستان‌ها پیش‌بینی‌پذیر یا فاقد انسجام کامل هستند، چون مدل به جای درک واقعی، بر اساس الگوهای آماری عمل می‌کند.

تفاوت‌های بنیادین: نوشتار انسان در برابر نوشتار ماشین

نوشته‌های تولیدشده توسط هوش مصنوعی (مانند مدل‌هایی چون ChatGPT یا GPT-4) و متن‌های نوشته‌شده انسان، تفاوت‌های ساختاری، زبانی و محتوایی دارند. این تفاوت‌ها اغلب ناشی از نحوه عملکرد هوش مصنوعی است.

با پیشرفت مدل‌های هوش مصنوعی، این تفاوت‌ها به تدریج کمتر شده است، اما همچنان قابل شناسایی هستند. مقایسه نوشته‌های انسان و هوش مصنوعی، تفاوت‌های آشکاری را نشان می‌دهد:

ویژگی نوشتار انسانی

- تجربه زیسته، تخیل، احساسات و شهود
- دارای سبک منحصر به فرد، امضا و دیدگاه شخصی
- قادر به انتقال احساسات اصیل، همدلی و پیچیدگی‌های هیجانی.
- دارای دقت و اعتبار مبتنی بر تحقیق، استدلال و ارجاع به منابع (با احتمال خطای انسانی)
- برخوردار از درک زمینه فرهنگی اجتماعی و طنزی که در نوشته‌های انسان است (با مثال‌های واقعی از تجربه خود و دیگران)

- تعریف نوشتن: نوشتن برای من، نفس کشیدن است. قلم براده‌ای از وجودم است بر کاغذ

نوشتار هوش مصنوعی

- پیروی از الگوهای آماری استخراج شده از داده‌های موجود؛ نوشتار کلیشه‌ای، استاندارد، بدون خطا
- فاقد هویت و ویژگی خاص و مستقل؛ تقلیدکننده (مقلد) و تلفیقی از سبک‌های نوشتاری
- سطحی و کلیشه‌ای؛ فاقد پتانسیل هیجانی واقعی
- مستعد برای ارائه اطلاعات نادرست در نوشتار یا امکان تولید منبع ساختگی برای نوشتار!
- ناتوان در درک ظرایف نوشتاری و ادبی
- تعریف نوشتن: نوشتن یک فرآیند خلاقانه است که به افراد اجازه می‌دهد افکار خود را بیان کنند.

نمونه‌ای از نوشته توسط انسان در برابر نوشته‌ای از هوش مصنوعی

انسان: من اولین بار قورمه‌سبزی رو وقتی بچه بودم خوردم، بوی سبزی تازه‌اش از آشپزخونه مادر بزرگم توی کوچه هم پخش می‌شد. مزه ترش و کمی تلخش همیشه برام یادآور دوره‌های خانوادگیه. قورمه سبزی فقط یک خورش نیست، یه خاطره‌ست؛ هر بار که درست می‌کنم حس می‌کنم دوباره سر سفره‌ی قدیمی جمع شدیم.

هوش مصنوعی: قورمه سبزی یکی از غذاهای سنتی ایران است که با ترکیبی از سبزیجات معطر، لوبیا قرمز، گوشت و لیمو عمانی تهیه می‌شود. این خورش معمولاً با برنج سرو می‌شود و به دلیل طعم منحصر به فرد و جایگاه فرهنگی‌اش، یکی از محبوب‌ترین غذاهای ایرانی به شمار می‌آید.

ابزارهای تشخیص نوشته‌های مصنوعی

ابزارهایی برای تشخیص متن دست‌نویس انسان با متنی که هوش مصنوعی تولید کرده وجود دارد، هم به شکل دستی و هم خودکار؛ اما هیچ روشی ۱۰۰٪ دقیق نیست. زیرا هوش مصنوعی روز به روز طبیعی‌تر می‌شود و تلاش می‌شود که هیچ تفاوتی در بین نباشد! اگر بنا به تشخیص این دو گونه محتوای متنی باشد، بهترین راه ترکیب روش‌های دستی و ابزارهای خودکار است.

آینده نوشتن: تهدید، همزیستی، یا همکاری؟

صحبت از جایگزینی کامل نویسندگان انسانی با هوش مصنوعی، بیش از حد خوش‌بینانه یا بدبینانه به نظر می‌رسد. آینده محتمل‌تر، سناریوی «همکاری» است.

تهدیدها و چالش‌ها: درحالی که قابلیت‌های محتوای تولید شده توسط هوش مصنوعی چشمگیر است، ضروری است که چالش‌هایی را که با آن همراه است، بپذیریم. درست مانند هر ابزاری، هوش مصنوعی کامل نیست - و گاهی اوقات ممکن است محتوایی تولید کند که خوانندگان را به تعجب واداشته یا چشمانشان را گرد کند.

تولید انبوه محتوا با کیفیت پایین و یکنواخت و کلیشه‌ای می‌تواند ارزش نوشتار اصیل را پایین بیاورد، رواج اطلاعات نادرست و جعلی شود (deepfakes & misinformation)؛ همچنین تعیین مالکیت فکری محتوای تولید شده توسط هوش مصنوعی و احتمال نقض حق کپی‌رایت منابع آموزشی آن، از چالش‌های جدی است. ابزارهای هوش مصنوعی اگرچه قابلیت تولید سریع محتوا را دارند، اما خطر سرقت ادبی را هم ایجاد می‌کنند. سرقت ادبی فقط کپی کردن متن نیست؛ بلکه ایجاد محتوای اقتباسی فاقد اصالت نیز هست.

فرصت‌ها و کاربردها: هوش مصنوعی می‌تواند در تولید پیش‌نویس، خلاصه‌نویسی، تولید ایده (طوفان فکری)، ترجمه و تصحیح متن به نویسنده کمک کند تا بر جنبه‌های خلاقانه‌تر کار تمرکز کند و نوشته خود را برای مخاطبان گوناگون بهینه‌سازی و سفارشی کند. همچنین امکان تولید محتوا را برای افرادی که با نوشتن راحت

نیستند، یا در بیان ایده‌های خود مشکل دارند، یا به زبان دیگری مسلط هستند، فراهم می‌کند. در ادامه بیشتر به این موضوع خواهیم پرداخت.

کاربردهای هوش مصنوعی در تولید محتوا

با توجه به سرعت بی‌همانند هوش مصنوعی، تولید محتوا را با سرعتی بسیار زیاد تولید می‌شود. و سبک یکنواختی بر نوشته حاکم می‌شود. از سوی دیگر، نوشتن و نوشته، این مزیت را پیدا می‌کند که «ارزان» باشد. در ضمن، این نوشتارهای استاندارد و بهینه شده، در ارتقاء جایگاه در موتورهای جستجو کمک می‌کنند. نوشته‌ای که توسط هوش مصنوعی تولید می‌شود برای انتشار هم دارای ویژگی ممتازی دارد. پیشنهاد تیتراژ برجسته‌سازی اجزای متن، برای جذب مخاطب، از جمله این عملکردها است.

کاربرهای دیگری مانند ایجاد طوفان فکری، برنامه‌ریزی برای ساختار و طرح کلی، ایجاد پیش‌نویس، امکان تجزیه و تحلیل داده‌ها، خلاصه‌سازی و چکیده‌نویسی، و ویرایش متن‌های گوناگون بر پایه دستور کاربر، از دیگر ویژگی‌های برجسته استفاده از هوش مصنوعی برای تولید نوشتار است. هوش مصنوعی می‌تواند به معنای واقعی کلمه، یک «دستیار زبل» برای نویسندگان و تولیدکنندگان محتوای متنی باشد و نوعی نویسندگی مشارکتی (انسان-ماشین) را رواج دهد.

نگرانی‌های اخلاقی مرتبط با محتوای تولید شده توسط هوش مصنوعی

هرچقدر هم که فناوری هوش مصنوعی، هیجان‌انگیز و مفید باشد، برای نویسندگان و مدیران محتوا بسیار مهم است که به شیوه و کیفیت استفاده از آن توجه داشته باشند. یکی از نگرانی‌هایی که وجود دارد، سهولت و دسترسی به هوش مصنوعی بر معیشت و درآمد نویسندگان واقعی نیز تأثیر می‌گذارد، بنابراین به نفع همه است که به استفاده اخلاقی و مسئولانه از ابزارهای هوش مصنوعی متعهد شوند. استفاده از هوش مصنوعی برای تقلید از سبک‌های دیگر نویسندگان، هنرمندان یا سازندگان هم نکته مهمی در حوزه اخلاقی کاربرد هوش مصنوعی است. چنین کاری جعل و تقلب را بیشتر می‌کند و سردرگمی مخاطبان را.

هوش مصنوعی باید به عنوان یک بازیگر پشتیبان در روال تولید محتوا، قلمداد شود، نه بازیگر اصلی. هوش مصنوعی زمانی اخلاقی‌ترین استفاده را دارد که پشتیبان خلاقیت انسان باشد نه کاندیدای جایگزین آن!

محتوای تولید شده توسط هوش مصنوعی باید همیشه قبل از انتشار از دست انسان عبور کند، به این معنی که حداقل باید توسط یک ویراستار ماهر انسانی اصلاح و کاملاً صیقل داده شود. اگر هم محتوای تولید شده ۱۰۰٪ هوش مصنوعی است یا حاوی مقدار قابل توجهی از مطالب تولید شده توسط هوش مصنوعی است، اخلاقی و شایسته است که این موضوع را برای مخاطبان، مشتریان، ناشر و غیره خود - هر کسی که علاقه‌ای به منشأ آنچه نوشته شده است دارد - فاش شود. تولیدکنندگان محتوا، باید محتوای متنی هوش مصنوعی را قبل از استفاده گسترده، از نظر دقت واقعی، مشکلات احتمالی سرقت ادبی، تعصبات فرهنگی، قومی یا جنسیتی و دیگر ویژگیها، بررسی کنند.

آینده هوش مصنوعی در تولید محتوا

همان‌گونه که فناوری با سرعت سرسام‌آوری در حال تکامل است، ما در آستانه تغییرات دگرگون‌کننده‌ای هستیم که کیفیت تولید و استفاده از محتوا را از نو تعریف می‌کند.

تکامل قابلیت‌های هوش مصنوعی: هوش مصنوعی ایستا نیست و دچار سکون نمی‌شود؛ بلکه هرروز در حال یادگیری و پیشرفت است. با پیشرفت در یادگیری برای تولید متن، ابزارهای نوشتاری هوش مصنوعی آینده به‌طور فزاینده‌ای در تولید محتوای با کیفیت بالا و مرتبط با متن مهارت پیدا می‌کنند. در اینجا انتظاراتی وجود دارد:

پردازش زبان طبیعی بهینه‌سازی شده: مدل‌های هوش مصنوعی آینده، ظرافت‌های زبان را بهتر درک خواهند کرد و امکان استفاده از لحن‌های احساسی پیچیده‌تر و روایت‌های غنی، از نظر متن را فراهم می‌کنند.

تأکید بیشتر بر روایت: داستان‌سرایی مبتنی بر هوش مصنوعی تکامل خواهد یافت و تجزیه و تحلیل داده‌ها را با تکنیک‌های روایت ترکیب می‌کند تا داستان‌هایی تولید کند که مخاطبان را در سطح عمیق‌تری مجذوب خود کند.

نقش نویسندگان: بحث آینده هوش مصنوعی، درباره جایگزینی آن با انسان‌ها نیست، بلکه افزایش قابلیت‌های آن‌هاست. با انجام وظایف تکراری مانند بهینه‌سازی کلمات کلیدی و تولید پیش‌نویس توسط هوش مصنوعی، نویسندگان می‌توانند بر کاری که در آن بهترین هستند تمرکز کنند - ایجاد روایت‌های جذاب که با مخاطبان ارتباط برقرار می‌کند. مانند ویرایش مشارکتی؛ نویسندگان از پیش‌نویس‌های تولید شده توسط هوش مصنوعی به‌عنوان نقاط شروع استفاده می‌کنند و آن‌ها را با بینش‌های منحصر به فرد و استعداد خلاقانه اصلاح می‌کنند.

هوش مصنوعی می‌تواند موضوعات یا زمینه‌هایی را پیشنهاد دهد که ممکن است به ذهن نویسنده خطور نکرده باشد (طوفان فکری)!

باز هم جنبه‌های اخلاقی! چالش‌های مهمی در زمینه اعتبار محتوای متنی، حقوق مالکیت محتوای تولید شده، انتشار اطلاعات نادرست، توجه به تفاوت‌های فرهنگی و زیستی جنبه حیاتی که نمی‌توانیم از آن‌ها غافل شویم.

جمع‌بندی: نوشتن به مثابه هویت

نوشتن، در ذات خود، عمیقاً یک فعالیت انسانی است؛ بازتابی از تجربه، احساس و هویت بشر. هوش مصنوعی می‌تواند تقلیدی از فعالیت‌های بشر ارائه دهد، اما هرگز نمی‌تواند جایگزین واقعی آن شود. به نظر می‌رسد هوش مصنوعی نه یک «جایگزین» برای تولید محتوای متنی، بلکه یک «ابزار» جدید و قدرتمند، در این حوزه است. تهدید اصلی برای نوشتن و تولید متن، خود هوش مصنوعی نیست، بلکه چگونگی نگاه و نیز استفاده ما از آن است. اکنون قلم، که نماد هویت و اصالت فردی نویسنده بود، توسط هوش مصنوعی به چالش کشیده شده است. آینده نوشتن به توانایی ما در تلفیق توانمندی بالا و سرعت عمل هوش مصنوعی با بینش انسان بستگی خواهد داشت. نویسنده در این عصر جدید، نه صرفاً به عنوان یک تولیدکننده متن، بلکه به عنوان یک صحنه‌گردان، ویراستار، اندیشمند و نهایتاً، به عنوان کسی که به ماشین «معنا» می‌بخشد، تعریف خواهد شد.

منابع:

Daniel Felix (2024) AI for Writing: Revolutionizing Content Creation. <https://www.yomu.ai/resources/ai-for-writing-revolutionizing-content-creation>

David Armaah (2023) How Artificial Intelligence Will Reshape Content Creation by 2030. <https://www.thefuturelist.com/how-artificial-intelligence-will-reshape-content-creation-by-2030/>

Emeric Brard (2024) The Role of Artificial Intelligence (AI) in Content Creation. <https://honchosearch.com/blogs/news/the-role-of-artificial-intelligence-ai-in-content-creation>

NVIDIA (2025) What is Generative AI? <https://www.nvidia.com/en-us/glossary/generative-ai/>

Ranklytics (2025) What is AI Content Writing and How Does It Work? <https://ranklytics.ai/what-is-ai-content-writing-and-how-does-it-work/>

Rick Leach (2025) Will AI Replace Writers? What Today's Content Creators and Digital Marketers Should Know. <https://www.stellarcontent.com/blog/ai-content-creation/will-ai-replace-writers-what-todays-content-creators-and-digital-marketers-should-know/>

Riley Walz (2025) 5 Top Generative AI Content Creation Tools You Should Know About This Year. <https://numerous.ai/blog/generative-ai-content-creation>

Tim Mucci (2024) What is AI-Generated Content? <https://www.ibm.com/think/insights/ai-generated-content>

Univio (2024) How Does Artificial Intelligence Learn? <https://www.univio.com/blog/how-does-artificial-intelligence-learn/>

<http://www.mbabaei.com>